

Схвалено

рішенням Комітету Верховної
Ради України з питань
соціальної політики та захисту
прав ветеранів

(Протокол № 174 від
31 січня 2024 року)

РЕКОМЕНДАЦІЇ

учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Забезпечення конституційних прав і свобод громадян України підрозділами соціального захисту населення в регіонах»

Заслухавши інформацію народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, представників центральних органів виконавчої влади, обласних державних (військових) адміністрацій, громадських організацій та розглянувши інформаційно-аналітичні матеріали, які надійшли до Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, учасники слухань зазначають наступне.

Надання соціальних послуг є одним із основних напрямків системи соціального захисту нарівні з виплатою грошової соціальної допомоги.

Система надання соціальних послуг в Україні регулюється насамперед Законом України «Про соціальні послуги», що встановлює засади функціонування системи соціальних послуг, а також низкою законів, які регулюють особливості соціального захисту та надання соціальних послуг різним категоріям громадян:

- «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»;
- «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»;
- «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»;
- «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»;
- «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;
- «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей»;
- «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»;
- «Про охорону дитинства»;
- «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» тощо.

Інші закони України, які також мають вплив на систему соціального захисту:

«Про місцеве самоврядування в Україні» – ним визначено повноваження місцевих рад щодо затвердження цільових програм, повноваження виконавчих органів міських рад у сфері соціального захисту населення (ст. ст. 26, 34, 43);

«Про місцеві державні адміністрації» – повноваження місцевих державних адміністрацій в галузі соціального захисту та соціального забезпечення населення (ст. 23);

Бюджетний кодекс України – положення розділу III щодо місцевих бюджетів, а також інші.

У 2019 році Верховна Рада України схвалила Закон України «Про соціальні послуги» в новій редакції, який, зокрема:

- визначає систему соціальних послуг, її учасників та етапів;
- деталізує повноваження центральних та місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування;
- встановлює вимоги щодо формування реєстрів надавачів та отримувачів соціальних послуг, класифікатор послуг;
- визначає етапи організації, планування та фінансування соціальних послуг тощо.

На виконання вищезазначених законів схвалено низку підзаконних актів щодо різних аспектів надання соціальних послуг.

Отже, на даний час створена законодавча база, яка спрямована на те, щоб громадяни мали можливість отримати соціальні послуги, якщо перебувають у вразливому становищі з тих чи інших причин.

Разом з тим, повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну стало серйозним викликом для всіх сфер, в тому числі і соціальної сфери, яка опікується вразливими, мало захищеними та незахищеними верствами населення.

Система працює в режимі кризового надання соціальних послуг:

завчасна евакуація людей, які проживають у державних або комунальних закладах;

евакуація дітей сімей, які відносяться до вразливих категорій;

надання соціальних послуг із забезпеченням проживання;

складнощі у створення гідних умов проживання та належних послуг в евакуації в умовах обмежених фінансових та адміністративних ресурсів тощо.

Зі свого боку Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів в перший же місяць військової агресії опрацював та підготував до розгляду проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» (реєстр. № 7201), який був прийнятий як Закон 14.04.2022 за № 2193-IX.

Зараз у Комітеті триває складна і напружена робота над підготовкою до розгляду у другому читанні проекту Закону України «Про основи соціальної

підтримки дітей, які постраждали внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України» (реєстр. № 9042-1).

У Комітеті розглянуто і підготовлено цілу низку законопроектів щодо соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, які підтримані Верховною Радою України та схвалені як закони.

Тільки упродовж дев'ятої сесії Верховною Радою України схвалено 11 законів у соціальній сфері.

Щодо забезпечення реалізації державної політики з питань соціального захисту населення, дітей, внутрішньо переміщених осіб, осіб та дітей з інвалідністю, підтримка сімей, у тому числі сімей з дітьми, багатодітних та малозабезпечених сімей

Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб

Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) в країні станом на 27.10.2023 досягає понад 4,9 млн осіб, з них:

- дітей до 18 років – 1 042 490;
- осіб працездатного віку – 2 139 758;
- осіб з інвалідністю – 202 886.

До 24.02.2022 на обліку перебувало 1 470 072 ВПО.

В умовах надзвичайних викликів, що постали під час війни, у ВПО виникає цілий спектр потреб, які потребують своєчасного й ефективного реагування з боку держави та органів місцевого самоврядування. Оперативно реагуючи на виклики, внаслідок масового переміщення осіб, Урядом запроваджено Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 (зі змінами).

Крім того, відповідно до змін, внесених до Порядку, з вересня 2023 року запроваджено диференційований підхід до призначення допомоги на проживання ВПО, зокрема, у разі відповідності встановленим критеріям, а також проведення верифікації Міністерством фінансів України.

Відповідно до цього Порядку внутрішньо переміщеним особам передбачено надання щомісячної грошової допомоги у розмірі:

- для осіб з інвалідністю та дітей - 3000 гривень;
- для інших осіб - 2000 гривень.

Допомога призначається на кожен внутрішньо переміщену особу, відомості про якого включено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (далі – Бази даних).

За інформацією з Бази даних:

- у жовтні 2023 року нараховано допомогу на проживання ВПО 2 547 616 особам у сумі 5 765 145 914,00 гривень.

За повідомленням Міністерства соціальної політики України, за результатами перевірки відповідності новим критеріям 112000 ВПО припинено

виплату допомоги, 9500 осіб виявлено померлими, і ще 9800 мали подвоєння, тобто людина отримала виплати в кількох громадах.

Однак, моніторинг забезпечення прав ВПО на отримання допомоги на проживання, здійснений Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, свідчить про недосконалість існуючого механізму призначення допомоги на проживання та необхідність у його доопрацюванні.

Зокрема, потребували якнайшвидшого вирішення наступні питання:

1) повернення заборгованості з виплати грошової допомоги тим ВПО, які після зміни місця проживання подавали заяву на отримання допомоги засобами мобільного додатку Порталу Дія і їх заяви не потрапили до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (далі - ЄІССС) (органи соціального захисту населення здійснювали таким ВПО призначення допомоги з моменту особистого звернення. За період, коли заява була подана через Портал Дія до моменту фактичного звернення ВПО до органу соціального захисту населення допомога не виплачувалася);

2) визначення порядку призначення допомоги на проживання у разі повторного взяття на облік ВПО або повернення в Україну після тимчасового перебування за кордоном;

3) вдосконалення Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, які є членами сім'ї військовополоненого. З огляду на те, що члени сім'ї військовополоненого мають надію на його повернення, то зазвичай такі особи відкривають депозитний рахунок, на якому зберігають отримані від держави кошти за період перебування військовослужбовця у полоні. Однак, відповідні дії зазначених осіб, згідно з чинним Порядком, позбавляють їх права на отримання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, що створює соціальну напругу серед відповідної категорії населення.

Слід зазначити, що 21 листопада 2023 року Урядом на своєму засіданні схвалено постанову, якою внесено зміни до низки урядових постанов щодо обліку та виплат на проживання для ВПО, зокрема:

внутрішньо переміщені особи, які звертаються вперше за допомогою та перебували за кордоном понад 30 днів і повернулись в Україну, можуть звертатися за призначенням виплат через 15 робочих днів після повернення в Україну;

внутрішньо переміщеним особам, які повернулись в Україну після 01.08.23, але раніше втратили допомогу через перебування за кордоном понад 30 днів, виплату призначитимуть за особистим зверненням. Це можливо через 15 робочих днів після повернення в Україну, виплата призначатиметься на 6 місяців;

ВПО, які після 1 серпня 2023 року змушені були повторно покинути свої домівки через обов'язкову/примусову евакуацію (в т.ч. через підриг окупантами Каховської ГЕС) зможуть отримувати допомогу протягом ще 6 місяців.

Якщо людина відмовилась від виплати, допомога на проживання буде призначатися повторно, якщо:

- після припинення виплати допомоги житло людини було знищено або пошкоджено;

- людина повторно перемістилася з територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, перелік яких затверджено Мінреінтеграції.

Також у допомозі на проживання для ВПО запроваджено додаткові інструменти стимулювання внутрішньо переміщених осіб працездатного віку до працевлаштування.

Зокрема, для тих ВПО, яким допомога призначатиметься з моменту ухвалення цих змін, та які є працездатного віку, але не працюють, протягом трьох місяців після призначення допомоги потрібно буде або стати на облік в Державну службу зайнятості, або отримати іншу допомогу за програмами Мінекономіки щодо працевлаштування, або ж працевлаштуватися, зареєструватися як фізична особа - підприємець чи отримати ваучер на навчання тощо.

Нагадаємо, що за рахунок державного бюджету вже виплачується компенсація роботодавцю за працевлаштування ВПО. Центри зайнятості займаються пошуком вакансій для ВПО. Є можливість отримати ваучер на навчання, завдяки цьому отримати, наприклад, перепідготовку за іншою професією, здобути ступінь магістра на основі вищої освіти за іншою спеціальністю тощо.

Водночас, норма щодо необхідності сприяти своєму працевлаштуванню під час отримання допомоги на проживання для ВПО не поширюється на осіб з інвалідністю, осіб з тяжкою хворобою дітей, тих, що здійснюють догляд за особою, надають соціальні послуги чи мають інші обґрунтовані причини, чому вони не можуть працевлаштуватись на даний момент.

Щодо забезпечення надання внутрішньо переміщеним особам гуманітарної допомоги

Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 № 953 «Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану», якою передбачено цифровізацію процесів надходження та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану в автоматизованій системі реєстрації гуманітарної допомоги. Передбачається автоматична реєстрація отримувачів гуманітарної допомоги в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги, внесення ними даних про товари гуманітарної допомоги, які надходять в Україну, та подання протягом трьох місяців інформації щодо їх наявності або розподілу. Дані системи про надходження і розподіл гуманітарної допомоги будуть відображатися у вільному та відкритому доступі, за виключенням товарів військового призначення та подвійного використання.

Разом з тим, Постановою від 20.11.2023 № 1216 внесено зміни до Постанови № 953 в частині застосування перехідного періоду для пропуску через митний кордон України гуманітарної допомоги, що здійснюється відповідно до Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого Постановою № 953.

Так, Постанову № 953 доповнено пунктами 2¹ і 2², якими встановлено, що з 01.12.2023 до 01.04.2024 застосовується перехідний період для пропуску через митний кордон України гуманітарної допомоги, що здійснюється відповідно до Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, протягом якого пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги може здійснюватися також за місцем перетину митного кордону України шляхом подання у паперовому вигляді декларації про товари, що визнаються гуманітарною допомогою без зазначення унікального коду гуманітарної допомоги, який надається автоматизованою системою реєстрації гуманітарної допомоги (пропуск товарів без використання автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги).

При цьому декларативний принцип визнання товарів гуманітарною допомогою, який діє сьогодні, зберігається.

Також, наказом Мінсоцполітики від 12.12.2023 № 478-Н утворено Робочу групу з підготовки пропозицій із проблемних питань отримання, надання, оформлення та розподілу гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану і контролю за її цільовим використанням, до складу якої увійшли представники громадських організацій, благодійних фондів, центральних органів виконавчої влади (Державної митної служби України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової служби України та інших) та народних депутатів України.

Державна соціальна допомога

Відповідно до даних звітів регіональних структурних підрозділів соціального захисту населення, станом на 01.09.2023 державну соціальну допомогу одержує близько 1,6 млн сімей (аналогічний період 2022 року - близько 1,7 млн сімей).

Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1751 (зі змінами) станом на 01.09.2023 державну допомогу сім'ям з дітьми отримують 742,2 тис. сімей (у 2022 році - 802,2 тис. сімей).

До державної допомоги сім'ям з дітьми відносяться наступні види допомог:

- допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається непрацюючим жінкам та жінкам, зареєстрованим як суб'єкти підприємницької діяльності у розмірі 25 відсотків розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатної особи, з розрахунку на місяць. У серпні 2023 року таку

допомогу отримали 8,7 тис. осіб, середній розмір допомоги у серпні 2023 року становить 2 381,6 грн.

- допомога при народженні дитини надається одному з батьків або опікуну, який постійно проживає разом з дитиною у розмірі 41 280 грн на дитину. Виплата допомоги здійснюється одноразово у сумі 10 320 грн., решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами (по 860 гривень). У серпні 2023 року таку допомогу отримали 646,4 тис осіб на 678,5 тис. дітей.

- допомога при усиновленні дитини надається особі, яка є громадянином України, постійно проживає на її території та усиновила дитину з числа дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування або дитину, батьки якої надали згоду на її усиновлення, крім випадку усиновлення одним із подружжя дитини іншого подружжя (якщо усиновлювачами є подружжя - один з них на їх розсуд). Зазначена допомога надається у розмірі, який передбачено для виплати допомоги при народженні дитини. У серпні 2023 року таку допомогу отримали - 1,9 тис. осіб на 2,2 тис. дітей.

- допомога на дітей одиноким матерям призначається незалежно від одержання на дітей інших видів допомоги та надається в розмірі, що дорівнює різниці між 100 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців. У серпні 2023 року таку допомогу отримали - 51,2 тис. осіб на 76,9 тис. дітей, середній розмір допомоги становив 1 637,5 грн.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається відповідно до Порядку обчислення сукупного доходу сім'ї (домогосподарства) для усіх видів державної соціальної допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 632 (зі змінами) (далі – Порядок № 632).

Період, за який враховуються доходи становить два квартали, що передують місяцю, який передує місяцю звернення за призначенням допомоги на дітей одиноким матерям.

- допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, призначається особам, визначеним в установленому законом порядку опікунами чи піклувальниками дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення їх батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування та, відповідно до законодавства, набули статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування.

Така допомога вважається власністю дитини та надається у розмірі, який визначається як різниця між 2,5 розміру прожиткового мінімуму (для дитини з інвалідністю, над якою встановлено опіку чи піклування, - 3,5 розміру прожиткового мінімуму) для дитини відповідного віку та розміром призначених пенсії, аліментів, стипендії, державної допомоги. У серпні 2023 року таку допомогу отримали 31,1 тис. осіб на 36,8 тис. дітей, середній розмір допомоги у серпні 2023 року становить 8 317,6 грн.

- допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною призначається на кожну хвору дитину у розмірі двох прожиткових мінімумів для дітей

відповідного віку. У серпні 2023 року таку допомогу отримали 2,1 тис. осіб на 2,1 тис. дітей, середній розмір допомоги у серпні 2023 року становить 4 996,2 грн.

Відповідно до норм Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 189 (зі змінами), надається тимчасова допомога з урахуванням матеріального стану сім'ї, в якій виховується дитина, в розмірі, що дорівнює різниці між 100 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Станом на 01.09.2023 таку допомогу отримує 12,1 тис. осіб на 13,9 тис. дітей, середній розмір допомоги у серпні 2023 року становить 2 722,1 грн.

Згідно з Порядком виплати допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2019 № 250 (зі змінами), допомога призначається на третю і кожен наступну дитину з місяця, в якому було подано заяву з усіма необхідними документами, та виплачується щомісяця у розмірі 2100 гривень по місяць досягнення дитиною 6-річного віку включно.

Станом на 01.09.2023 таку допомогу отримує 175,9 тис. осіб на 219,3 тис. дітей, середній розмір допомоги у серпні 2023 року становить 2 457,2 грн.

Відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» та Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 № 250 (зі змінами), розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям визначається як різниця між прожитковим мінімумом для сім'ї та середньомісячним сукупним доходом малозабезпеченої сім'ї.

Розмір прожиткового мінімуму для сім'ї залежить від її складу і визначається як сума прожиткових мінімумів, розрахованих і затверджених відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення.

У 2022 та 2023 роках рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям у відсотковому співвідношенні до прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення становить: 45 відсотків для працездатних осіб; 100 відсотків для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю; 130 відсотків для дітей – відповідного прожиткового мінімуму.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається відповідно до Порядку № 632.

категорія осіб	розмір допомоги (грн.)
для працездатних осіб (45 % ПМ для працездатних осіб)	1 207,8
для осіб, які втратили працездатність, та інвалідів (100% ПМ)	2 093,0
для дітей віком (130% ПМ):	
до 6 років	2 953,6
від 6 до 18 років	3 682,9
від 18 до 23 років (за умови навчання)	3 489,2

Період, за який враховуються доходи становить два квартали, що передують місяцю, який передує місяцю звернення за призначенням державної соціальної допомоги.

Станом на 01.09.2023 таку допомогу отримали 144,9 тис сімей, в яких виховуються 240,6 тис. дітей, з них 34,9 тис. багатодітних сімей, в яких виховується 128,3 тис. дітей. Середній розмір допомоги у серпні 2023 року становив 6051,6 грн, а для малозабезпечених багатодітних родин - 7 827,68 грн.

Законом України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» та Порядком призначення і виплати державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 № 79, передбачено надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю на рівні прожиткового мінімуму та залежить від важкості захворювання та потреби в постійному сторонньому догляді.

Право на державну соціальну допомогу мають особи з інвалідністю з дитинства та діти з інвалідністю віком до 18 років. Причина, група інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством України.

Розмір державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю у 2023 році розраховується з урахуванням норм Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», статті 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік», постанови Кабінету Міністрів України від 26.03.2008 № 265 «Деякі питання пенсійного забезпечення громадян» та постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2022 № 118 «Про індексацію пенсій та заходи щодо підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення у 2022 році».

Розміри державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю у 2023 році:

Види допомог	Розмір допомоги (грн.)
Державна соціальна допомога	
особам з інвалідністю з дитинства I групи підгрупи А з надбавкою на догляд	7 131,1
особам з інвалідністю з дитинства I групи підгрупи Б з надбавкою на догляд	4 186,0
особам з інвалідністю з дитинства II групи	2 100,0
одиноким особам з інвалідністю з дитинства II групи, які за висновком медико-соціальної експертної комісії потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд	3 244,15
Особам з інвалідністю з дитинства III групи	2 100,0
одиноким особам з інвалідністю з дитинства III групи, які за висновком медико-соціальної експертної комісії потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд	2 825,55
на дітей з інвалідністю від 0 до 18 років	2 100,0
на дітей з інвалідністю до 6 років з надбавкою на догляд	2 601,1
на дітей з інвалідністю підгрупи А до 6 років з надбавкою на догляд	6 009,10
на дітей з інвалідністю від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	2 881,6
на дітей з інвалідністю підгрупи А від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	7 131,10
на дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою від 0 до 18 років	2 197,65
на дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою до 6 років з надбавкою на догляд	3 333,65
на дітей з інвалідністю підгрупи А, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою до 6 років з надбавкою на догляд	6 741,65
на дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	3 614,15
на дітей з інвалідністю підгрупи А, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою від 6 до 18 років з надбавкою на догляд	7 863,65

Станом на 01.09.2023 таку допомогу отримує 453,4 тис. осіб, із них:

особи з інвалідністю з дитинства – 283,8 тис. осіб:

-I групи підгрупи А – 30,9 тис. осіб;

-I групи підгрупи Б – 32,6 тис. осіб;

-II групи – 87,8 тис. осіб,

-III групи – 132,5 тис. осіб;

• діти з інвалідності віком до 18 років – 169,7 тис. дітей, із них: підгрупи А – 26,0 тис.

Із загального числа отримувачів державної соціальної допомоги отримують надбавку на догляд:

особи з інвалідністю: I групи – 61,1 тис. осіб; II групи – 603 особи; III групи – 66 осіб;

за дитиною віком: до 6 років – 16,8 тис. дітей; від 6 до 18 років – 96,2 тис. дітей.

Відповідно до Порядку надання щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.2000 № 1192, допомога на догляд розраховується як різниця між трьома прожитковими мінімумами на кожного члена сім'ї та середньомісячним сукупним доходом сім'ї за попередні шість місяців, але не може бути більше, ніж прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць - 2589,0 грн.

У разі затвердження нового розміру прожиткового мінімуму допомога на догляд перераховується без звернення одержувача допомоги. Органи соціального захисту населення проводять перерахунок раніше призначеної допомоги на догляд з місяця затвердження нового розміру прожиткового мінімуму.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається відповідно до Порядку № 632.

Станом на 01.09.2023 допомогу на догляд отримує 61,0 тис. осіб, середній розмір допомоги становить 2 810,1 грн.

За результатами проведеного Національною соціальною сервісною службою України моніторингу призначення деяких державних соціальних допомог в серпні 2023 року відслідковується зменшення кількості отримувачів деяких державних соціальних допомог (допомоги на дітей одиноким матерям, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям), в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року.

Найбільше зменшення спостерігається серед отримувачів допомог, що призначаються з урахуванням середньомісячного сукупного доходу сім'ї.

Зокрема, кількість отримувачів допомоги на дітей одиноким матерям зменшилася на 42 %, у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року, а кількість отримувачів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям – на 36%.

Таке зменшення переважно спричинено втратою права на отримання зазначених допомог, у зв'язку з тим, що в складі сім'ї є особи працездатного віку, але які не працюють.

Водночас, в серпні 2023 року відслідковується збільшення кількості отримувачів державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю в порівнянні з аналогічним періодом 2022 року.

Таке збільшення обумовлено:

призначенням державної соціальної допомоги за первинними зверненнями (особи з інвалідністю та діти, яким інвалідність встановлено вперше, у тому числі діти, які постраждали від вибухонебезпечних предметів);

продовженням виплати такої допомоги на період дії воєнного стану, відповідно до Постанови № 214.

Забезпечення заходів щодо соціальної захищеності осіб з інвалідністю

У 2023 році на виконання бюджетної програми КПКВК 2507110 «Соціальний захист осіб з інвалідністю» (далі – програма 2507110) у держбюджеті затверджено (зі змінами) 3 610 008 665 грн (додаток 1).

Станом на 03.11.2023 профінансовано бюджетну програму на загальну суму 2 855 310 673 грн (79% від запланованого на рік). А саме:

- забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) – 2 477 180 691 грн (82,1%);
- протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями – 12 217 607 грн (16,3%%);
- відшкодування вартості реабілітаційних послуг для дітей з інвалідністю – 177 101 095 грн (97,0%);
- санаторно-курортне оздоровлення – 51 142 640 грн (50,7%);
- забезпечення функціонування державних некомерційних підприємств – 5 099 025 грн (10%);
- фінансова підтримка громадських об'єднань для надання соціальних послуг – 2 471 932 грн (54,1%);
- реабілітаційні заклади – 91 234 296 грн (70,7%);
- навчання та перекваліфікація осіб з інвалідністю – 17 897 641 грн (93,3%);
- судові витрати – 16 336 679 грн (94,8%);
- одноразова компенсація та щорічна допомога постраждалим внаслідок дії вибухонебезпечних предметів – 3 474 627 грн (47,9%);
- організаційно-технічне забезпечення діяльності Фонду – 1 020 295 грн (77,7%);
- фінансування заходів сприяння зайнятості осіб з інвалідністю, визначених статтями 24¹, 26, частиною другою статті 27 Закону України «Про зайнятість населення» - 33 890 грн (4,6%);
- авто - транспортування, зняття з обліку, визначення придатності, судові витрати – 78 955 грн (23,9%);
- авто – навчання водінню автомобіля осіб з інвалідністю – 21 300 грн (12,3%).

Наказом Мінсоцполітики від 23.02.2023 № 80 затверджено паспорт програми 2507110, яким передбачено, зокрема, напрям використання бюджетних коштів «Забезпечення санаторно-курортними путівками осіб з інвалідністю, путівками без лікування для громадян, що супроводжують осіб з інвалідністю І групи (за винятком осіб з інвалідністю з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку), виплата грошової компенсації замість санаторно-

курортної путівки деяким категоріям громадян, грошової компенсації замість санаторно-курортної путівки та вартості самостійного санаторно-курортного лікування деяким категоріям осіб з інвалідністю та оплата проїзду для громадян, що супроводжують осіб з інвалідністю з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку» (далі – Напряму) на суму 100 835,8 тис. гривень.

Реалізація Напряму здійснюється, зокрема, у відповідності до Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян та виплати їм компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх утворення (крім м. Києва) рад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.02.2023 № 120).

Відповідно до пункту 12 Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками, пільговим санаторно-курортним лікуванням або виплата компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування особам, зазначеним у пункті 2 цього Порядку, здійснюється в межах коштів, передбачених на зазначену мету в державному та місцевих бюджетах на поточний рік.

Пунктом 14 Порядку передбачено, що гранична вартість путівки та гранична вартість пільгового санаторно-курортного лікування для осіб з інвалідністю та постраждалих осіб визначаються щороку Мінсоцполітики за пропозицією Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та за погодженням з Мінфіном.

Відповідно до наказу Мінсоцполітики від 29.09.2023 № 361-Н «Про встановлення граничної вартості путівки (ліжко-дня) у 2023 році», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 16.10.2023 за № 1798/40854, структурним підрозділам з питань соціального захисту населення спрямовано:

- 48 604,3 тис. грн для забезпечення санаторно-курортними путівками 133 осіб з інвалідністю-спинальників, 3 675 осіб з інвалідністю інших профілів лікування, 185 осіб (без лікування), що супроводжують осіб з інвалідністю I групи;

- 129,0 тис. грн на оплату проїзду для громадян, що супроводжують осіб з інвалідністю з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку.

У 2023 році за програмою 2507110 не передбачено видатків на забезпечення осіб з інвалідністю автомобілями.

Щодо зайнятості та працевлаштування осіб з інвалідністю; щодо забезпечення соціальної інтеграції осіб з інвалідністю

В Україні, як і в усьому світі, інтеграція людей з інвалідністю у суспільство є однією з найактуальніших соціальних проблем.

Найбільш гідним способом забезпечення соціальної рівності людей з інвалідністю є надання можливості самореалізації та досягнення ними економічної незалежності. Тому, соціальна реабілітація людей з інвалідністю – це перш за все, забезпечення їх зайнятості.

Для людини з інвалідністю мати роботу – це можливість підвищити свій соціальний статус і рівень добробуту, а для суспільства - це зниження напруги на ринку праці та розв’язання багатьох соціальних проблем.

Особам з інвалідністю, які звертаються за сприянням у працевлаштуванні до Державної служби зайнятості (далі – ДСЗ), надається весь спектр соціальних послуг, передбачених законодавством у сфері зайнятості населення, зокрема:

- підбір підходящої роботи відповідно до рекомендацій медико-соціальної експертної комісії, наявних у людини з інвалідністю кваліфікації та знань, з урахуванням її побажань;
- організація професійного навчання зареєстрованих безробітних;
- надання ваучера на навчання;
- залучення до громадських та інших робіт тимчасового характеру, суспільно корисних робіт;
- надання послуг з професійної орієнтації тощо.

Послуги щодо сприяння працевлаштуванню надаються фахівцями ДСЗ, які володіють компетенцією для роботи з особами з інвалідністю. Усього послугами ДСЗ протягом січня-жовтня 2023 року скористалося 31,2 тис. людей з інвалідністю. За сприяння ДСЗ працевлаштовано 6,5 тис. осіб зазначеної категорії, професійне навчання проходили 1,5 тис. безробітних з числа осіб з інвалідністю, ваучер на навчання отримали 506 осіб з інвалідністю, до громадських та інших робіт тимчасового характеру було залучено 1,0 тис. осіб з інвалідністю.

Роботодавцю, який за направленням центру зайнятості працевлаштовує строком не менше ніж на один рік осіб з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку та які перебувають у статусі зареєстрованого безробітного понад один місяць, компенсується 50 відсотків фактичних витрат на оплату праці, але не більше розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством на момент виплати. Загальна тривалість виплати компенсації становить шість місяців. Станом на 01.11.2023 за даною програмою працевлаштовано 158 осіб з інвалідністю.

З метою забезпечення ефективного працевлаштування, успішної адаптації та закріплення на новому робочому місці ДСЗ, за згодою клієнта, здійснюється індивідуальний супровід після працевлаштування. Індивідуальний супровід після працевлаштування передбачає психологічну, соціальну та юридичну підтримку працевлаштованих, у тому числі людей з інвалідністю. Під час супроводу з’ясовуються питання адаптації на робочому місці, задоволеність роботою, можливість кар’єрного зростання, наміри щодо продовження або припинення трудової діяльності.

Також, зважаючи на те, що питання забезпечення людей з інвалідністю прийнятними умовами праці стоїть досить гостро, наприкінці 2023 року впроваджено до реалізації програму з надання роботодавцю компенсації витрат на облаштування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2023 № 893

«Деякі питання надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю».

Розмір компенсації залежить від витрат роботодавця на облаштування такого робочого місця. Так, граничний розмір компенсації за облаштування робочого місця для особи з інвалідністю I групи становить 15 розмірів мінімальної заробітної плати (встановленої на 01 січня календарного року) та 10 розмірів мінімальної заробітної плати для осіб з інвалідністю II групи, наразі це 100,5 тис. гривень та 67,0 тис. гривень відповідно.

За оперативними даними, станом на 13.11.2023 по Україні вже надано таку компенсацію 13 роботодавцям з Київської, Полтавської та Черкаської областей, які облаштували робочі місця для 13 працівників з II групою інвалідності.

З метою сприяння інтеграції осіб з інвалідністю у суспільство вони залучаються як до спільних заходів з іншими категоріями безробітних громадян, так і пропонуються індивідуальні профорієнтаційні послуги щодо визначення здібностей та нахилів до професійної діяльності, вибору напряму професійного навчання, в тому числі із застосуванням психодіагностичного тестування.

ДСЗ на постійній основі забезпечено проведення інформаційно-консультаційних заходів для населення і роботодавців, зокрема, тематичних семінарів для роботодавців з питань працевлаштування осіб з інвалідністю, робочих зустрічей, нарад, ярмарків вакансій, круглих столів та інших заходів щодо зміни негативних стереотипів про осіб з інвалідністю на ринку праці, підвищення рівня обізнаності серед роботодавців з питань недопущення трудової дискримінації та висвітлення важливості забезпечення принципу інклюзивності у сфері зайнятості. Проведення таких заходів здійснюється з урахуванням безпекових обставин.

У центрах зайнятості особи з інвалідністю мають вільний доступ до усіх джерел інформації ДСЗ. Для них створено інформаційні куточки з доступом до інтернету, що містять нормативні документи та адресну довідкову інформацію з питань надання послуг ДСЗ, соціального захисту та реабілітації, можливостей працевлаштування і навчання, в тому числі інформаційні матеріали з рельєфно-крапковим шрифтом Брайля. Для отримання інформації щодо послуг ДСЗ можна скористатися наступними комунікаційними каналами: офіційним вебсайтом ДСЗ www.dcz.gov.ua, модернізованим з урахуванням вимог законодавства стосовно забезпечення доступу до них користувачів з вадами зору; верифікованою сторінкою ДСЗ у Facebook; офіційними каналами у Viber та Telegram (з онлайн підтримкою); сторінкою в Instagram.

Реалізація державної політики у сфері оздоровлення громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітей, ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про жертви нацистських переслідувань»

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 854 «Деякі питання санаторно-курортного лікування та відпочинку громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», безоплатними санаторно-курортними путівками або путівками на відпочинок (далі - путівки) шляхом надання грошової допомоги забезпечуються громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а саме:

- громадяни, віднесені до категорії 1, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі - громадяни, віднесені до категорії 1);
- діти з інвалідністю, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Безоплатне забезпечення путівками громадян, віднесених до категорії 1, та дітей з інвалідністю проводиться шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам та закладам відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики (далі - заклади), за надання послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку.

У 2022 році кількість осіб, що оздоровилися за кошти держбюджету становить 11 517 осіб, в тому числі:

- віднесених до категорії I -11 260 осіб;
- віднесених до категорії 1, з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку – 4 особи;
- дітей з інвалідністю, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, у супроводі одного із батьків – 253 особи.

За бажанням громадянина, віднесеного до категорії 1, одного із батьків дитини з інвалідністю або особи, яка їх замінює, у разі відмови від отримання санаторно-курортного лікування або відпочинку виплачується грошова компенсація у розмірі середньої вартості путівки в Україні, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Згідно з наказом Міністерства соціальної політики України від 11.03.2022 № 119, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України за № 331/37667 «Про встановлення середньої вартості путівки для виплати грошової компенсації замість путівки громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесеним до категорії 1, та дітям, яким установлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою» затверджено середню вартість путівки для виплати грошової компенсації замість путівки, в межах бюджетних коштів, виділених відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік», у сумі 677 гривень.

Кількість осіб, які отримали грошову компенсацію замість путівки, передбачених постраждалим внаслідок ЧАЕС категорії I та дітям, яким

встановлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою у 2022 році становила 10 267 осіб, у тому числі:

- віднесених до категорії I -10 229 осіб;
- віднесених до категорії 1, з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку – 2 особи;
- дітей з інвалідністю, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, у супроводі одного із батьків – 36 особи.

Разом з тим слід зазначити, що дію пункту 4 частини першої статті 20 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» зупинено на 2023 рік згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» № 2710-IX від 03.11.2022 (позачергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні).

У 2022 році забезпечено санаторно-курортним лікуванням ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», Закону України «Про жертви нацистських переслідувань», та осіб з інвалідністю за бюджетною програмою КПКВК 2501470 5688 осіб, у тому числі:

- учасники бойових дій -540 осіб;
- особи з інвалідністю внаслідок війни – 920 осіб,
- учасники війни – 134 особи;
- особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» – 199 осіб;
- особи, на яких поширюється дія Закону України «Про жертви нацистських переслідувань» –9 осіб;
- супроводжуючи особи осіб з інвалідністю I групи -148 осіб;
- особи з інвалідністю внаслідок загального захворювання та з дитинства – 3738 осіб.

У 2022 році кількість виплат грошової компенсації замість санаторно-курортної путівки та вартості самостійного санаторно-курортного лікування, компенсації вартості проїзду за бюджетною програмою КПКВК 2507030 «Заходи із соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з інвалідністю» становила 6810 осіб:

- грошова компенсація особам з інвалідністю внаслідок війни, в тому числі:
 - I, II групи - 2061 осіб;
 - III групи – 1260 осіб;
- грошова компенсація особам з інвалідністю з дитинства та загального захворювання, в тому числі:
 - I, II групи – 2075 осіб;

III групи – 1411 осіб;
грошова компенсація вартості самостійного санаторно-курортного лікування особам з інвалідністю з дитинства та загального захворювання, в тому числі:

I, II групи - 2 осіб;

III групи – 1 осіб

В 2022 році здійснена оплата проїзду 6 особам, які супроводжували осіб з інвалідністю I та II групи до санаторіїв спінального профілю та виплачена компенсація вартості проїзду 14 особам з інвалідністю внаслідок війни.

Разом з тим, під час розгляду звернень до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини осіб з інвалідністю з Львівської та Черкаської областей виявлено проблему щодо видачі органами соціального захисту населення посвідчень особи з інвалідністю відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», посвідчення особи, яка одержує державну соціальну допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», посвідчення реабілітованої особи та вкладками до них відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років».

Ця проблема виникла внаслідок відсутності вказаних бланків посвідчень в уповноважених на видачу цих посвідчень органах соціального захисту низки областей.

Заходи державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» планові заходи контролю/моніторингу не проводяться.

На виконання наказу Мінсоцполітики від 18.08.2022 № 219 «Про дозвіл на проведення позапланових заходів контролю протягом періоду воєнного стану», територіальними органами Нацсоцслужби були розпочаті позапланові перевірки.

Протягом 2022 року територіальними органами Нацсоцслужби було проведено 965 позапланових заходів контролю. Кількість виявлених порушень становила 13 418. Обсяг коштів виплачених з порушенням законодавства становив майже 59,2 млн грн, повернуто більше 17 млн гривень.

Станом на 1 жовтня протягом 2023 року, територіальними управліннями складено 1079 актів по позаплановим заходам перевірок на підставі скарг, звернень та доручень з питань дотримання законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей.

Найбільша кількість порушень в особових справах виявлена з наступних питань: верифікації Мінфіну - 13953 порушення; допомога внутрішньо переміщеним особам на проживання – 7952 порушення; державна соціальна

допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю – 1109 порушень; державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям – 961 порушення; компенсація особам, які постійно надають соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю на професійній і непрофесійній основі – 696 порушень.

На підставі виявлених порушень надано 23 160 рекомендацій та вимог щодо їх усунення. Ведеться щоквартальний моніторинг за станом усунення виявлених порушень та поверненням коштів до управлінь соціального захисту населення або недоплат отримувачам допомог.

Станом на 01.10.2023 здійснено 5 092 перевірок фактичного місця проживання/перебування ВПО. За результатами проведених заходів, складено 4 020 актів про відсутність за місцем проживання/перебування.

Щодо отримувачів соціальних послуг із числа вразливих категорій населення

Організація надання соціальних послуг здійснюється відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587.

В Україні станом на 01.01.2023 створено і діє мережа суб'єктів, що надають соціальні послуги (у тому числі створених місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування), в яких у 2022 році отримали соціальні послуги понад 2,4 млн дорослих осіб та дітей:

Соціальне обслуговування громадян, яким державою законодавчо гарантовано право на соціальний захист та підтримку, здійснюється через розгалужену мережу соціальних закладів – територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центри надання соціальних послуг, структурні підрозділи з питань надання соціальних послуг виконавчих органів територіальних громад, які забезпечують громадян соціальними послугами безпосередньо за місцем їх проживання та в установах/закладах.

Загальна кількість працівників надавачів соціальних послуг складає близько 46 тис. осіб, з них соціальних робітників близько 24 тис. осіб, у тому числі тих, хто працює у сільській місцевості – 14,6 тис. осіб.

Разом з тим результати постійного моніторингу додержання прав людини і громадянина, який здійснюється офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини засвідчили, що проблемою є недостатня обізнаність органів місцевого самоврядування щодо їхніх обов'язків у сфері забезпечення прав людини, а також самої людини щодо своїх прав, реалізацію яких вона може вимагати від громади.

Водночас наявні ризики неспроможності значної частини місцевих громад здійснювати в повному обсязі реалізацію покладених на них як власних, так і делегованих повноважень, з підстав відсутності необхідних для цього коштів у їх бюджетах. Зокрема, це стосується надання соціальних послуг особам, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Моніторингом Уповноваженого виявлено порушення права громадян з числа внутрішньо переміщених осіб на гарантоване законодавством отримання компенсації фізичним особам за надання соціальних послуг з догляду на непрофесійній основі за новим місцем їх проживання/перебування разом із особами, за якими вони здійснюють догляд, з причини відсутності в місцевих бюджетах приймаючих громад достатнього обсягу коштів для виплати такої компенсації.

Вбачається вирішення питання у спосіб виділення субвенції з Державного бюджету України місцевим бюджетам на ці цілі.

За результатами моніторингу стану забезпечення доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення медичних та інших послуг Офісом Уповноваженого виявлено, що найбільш поширеною проблематикою є:

недостатнє врахування потреб різних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, під час задоволення потреб населення;

архітектурна недоступність об'єктів соціальної інфраструктури для осіб з інвалідністю;

відсутність сформованого підходу до оцінки потреб різних груп населення, у зв'язку з чим соціальні послуги, які надаються, не завжди відповідають запиту.

Щодо стану дотримання у реабілітаційних закладах у сфері соціального захисту вимог законодавства щодо надання реабілітаційних послуг

Більшість реабілітаційних закладів не задовольняють потреби людей у наданні всіх видів реабілітаційних послуг з різними видами захворювань, порушень, травм всіх вікових груп, не забезпечують транспортним обслуговуванням осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

У державних реабілітаційних установах (далі – ДРУ), що перебувають в підпорядкуванні Мінсоцполітики, здійснюється робота з метою організації надання послуг з медичної реабілітації в межах відповідних програм медичних гарантій за рахунок коштів державного бюджету, що фінансуються Національною службою здоров'я України. Вбачаються ризики припинення у майбутньому надання комплексних реабілітаційних послуг, зокрема соціального спрямування (таких як трудова, професійна, соціальна, психолого-педагогічна реабілітація) у зв'язку із відсутністю належної державної підтримки на ці цілі.

На час моніторингу надання реабілітаційних послуг у Державній реабілітаційній установі «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля»» здійснюється дітям та особам з інвалідністю незалежно від їх місця проживання, так як фінансування ще здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Планується зміна організаційного підпорядкування ДРУ – з Мінсоцполітики на Вінницьку міську раду, відтак

реабілітаційні послуги на безоплатній основі надаватимуться жителям громади, а іншим – на платній основі, зокрема на підставі договорів з іншими територіальними громадами.

Державне некомерційне підприємство «Центр комплексної реабілітації «Галичина», що було Державною реабілітаційною установою, вже змінило організаційну форму на державне некомерційне підприємство і надає реабілітаційні послуги військовослужбовцям Збройних сил України та Національної гвардії України з ампутованими верхніми і нижніми кінцівками з подальшим протезуванням. Інші категорії осіб в реабілітаційних закладах не обслуговуються.

Моніторингом додержання прав людини і громадянина також встановлено, що місцеві цільові програми розвитку системи реабілітації є не в усіх територіальних громадах (далі – ТГ).

У ТГ наявні структурні підрозділи або відповідальні особи, до компетенції, яких відноситься організація та реалізація політики у сфері реабілітації, окремо у галузі здоров'я та соціального захисту.

Має місце розрізнення політики щодо надання реабілітаційних послуг, окремо у закладах сферах охорони здоров'я та у сфері соціального захисту. Комплексний підхід до надання реабілітаційних послуг відсутній. Зазначене зумовлене тим, що на нормативному рівні не врегульовано питання забезпечення комплексного підходу до надання реабілітаційних послуг, у тому числі взаємодії між закладами охорони здоров'я та соціального захисту.

Щодо створення мережі реабілітаційних закладів, то надання реабілітаційних послуг жителям громад у більшій мірі забезпечують заклади охорони здоров'я. Реабілітаційні послуги в реабілітаційних закладах та у відділеннях закладів охорони здоров'я надаються за рахунок державного/Національної служби здоров'я України /місцевого бюджету.

На території окремих ТГ реабілітаційні заклади соціальної сфери відсутні.

Висвітлення інформації про права, гарантії у сфері реабілітації, в тому числі про зміни, що відбуваються в законодавстві (зміна механізму надання реабілітаційних послуг, запровадження додаткових умов на державному рівні або в громаді тощо) не здійснюється належним чином.

Уповноважений з прав людини звертає увагу на те, що через збройну агресію кількість людей з інвалідністю буде зростати, відтак вже зараз потрібно приймати системні рішення для забезпечення реалізації гарантованих прав і свобод особами з інвалідністю нарівні з іншими членами суспільства та напрацьовувати механізми запобігання будь-яким порушенням, які ведуть до виключення осіб з інвалідністю із суспільних відносин.

Щодо діяльності Центрів соціальних служб, відділів проведення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах (у центрах надання соціальних послуг)

За результатами аналізу, проведеного Нацсоцслужбою, основними соціальними групами, що потребують соціальних послуг у 2023 році, є: особи похилого віку; особи з інвалідністю різних вікових категорій; особи / сім'ї / діти, які перебувають у складних життєвих обставинах; діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; діти під опікою/піклуванням; особи з психічними захворюваннями; бездомні особи; особи з проблемами вживання психоактивних речовин.

Найбільш затребуваними є соціальні послуги: догляд (догляд вдома, догляд стаціонарний, денний догляд), консультування, соціальна адаптація, соціальна профілактика, соціальна реінтеграція, представництво інтересів, кризове втручання, соціальний супровід.

Станом на 01.01.2023 в Україні функціонує 226 центрів соціальних служб та 581 відділ проведення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах (у центрах надання соціальних послуг).

За результатами проведеного Нацсоцслужбою моніторингу щодо забезпечення соціальними послугами сімей/осіб вразливих категорій, у 2022 році понад 576,4 тис. сімей/осіб (у них 801,4 тис. дорослих осіб, 538,3 тис. дітей) отримали різні соціальні послуги відповідно до їхніх потреб (91 % від кількості сімей/осіб, щодо яких надійшла інформація – 632,1 тис. сімей (2021 рік – охоплено соціальними послугами 323,4 тис. сімей/осіб, 93 %).

У понад 193,1 тис. сімей/осіб за результатами оцінювання їхніх потреб підтвердилися складні життєві обставини (далі – СЖО), що становить 34% від загальної кількості охоплених послугами.

Загалом, упродовж 2022 року понад 22,2 тис. сімей/осіб у СЖО (11% від їх загальної кількості) охоплено соціальним супроводом фахівцями із соціальної роботи центрів соціальних служб та центрів надання соціальних послуг (2021 р – 25,1 тис. сімей/осіб у СЖО), решта сімей отримали разові соціальні послуги: консультування, соціальної профілактики, представництва інтересів, соціальної адаптації, соціальної інтеграції та реінтеграції, посередництва (медіації), натуральної допомоги, кризового та екстреного втручання.

Одним із пріоритетних напрямів роботи центрів соціальних служб є розвиток соціальних послуг на рівні громади з підтримки сімей з дітьми, збереження сімейного оточення для дитини та профілактики соціального сирітства.

З метою збереження родинного оточення для дитини упродовж 2022 року соціальними послугами центрів соціальних служб та центрів надання соціальних послуг, фахівцями з соціальної роботи (далі – ФСР) охоплено понад 14 тис. сімей (в них 25,3 тис. дітей), у яких був ризик соціального сирітства, з

них у кожній другій сім'ї – загроза відібрання дитини від батьків через неналежне виконання батьками своїх батьківських обов'язків.

У результаті наданих соціальних послуг понад 14 тис. дітей залишилися в сім'ях та понад 1,8 тис. дітей повернуто на проживання в біологічну сім'ю із закладів інституційного догляду та виховання дітей (63% від кількості дітей, у яких був ризик соціального сирітства).

Станом на 01.01.2023 соціальну роботу з вразливими сім'ями та дітьми забезпечують 3390 фахівця із соціальної роботи, що в цілому на 603 посади менше, порівняно з аналогічним періодом минулого року,

Зокрема: 2548 ФСР - працюють в центрах соціальних служб та центрах надання соціальних послуг, 622 ФСР - працюють в інших комунальних закладах та установах (що надають соціальні послуги) та 220 ФСР - посади яких введено до штатного розпису виконкомів ТГ та до повноважень яких належить здійснення соціальної роботи, надання соціальних послуг.

З метою підвищення рівня якості та доступності соціальних послуг, забезпечення кадровим ресурсом відповідного професійного рівня у 2022 році регіональними центрами проведено 1715 навчальних заходів, у тому числі для сімейних форм 402 заходи та 1313 заходи для працівників системи соціального захисту населення (інформація в розрізі регіонів додається). У порівнянні з 2021 роком кількість навчальних заходів збільшилось на 545 заходів (у 2021 році - 1170 заходи).

Загальна сума використаних коштів на проведення навчальних заходів близько 876,2 тис. грн, у тому числі понад 92,5 тис. грн. за рахунок державного бюджету за програмою 2501060 «Підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту».

Із 6683 осіб, охоплених навчальними заходами для сімейних форм виховання, підготовлено 377 кандидатів в прийомні батьки/батьки – вихователі в дитячих будинках сімейного типу (104 навчальні заходи), 1017 кандидатів в опікуни (132 заходи), 1945 кандидатів в усиновлювачі (140 заходів), 110 кандидатів в патронатні вихователі (18 заходів), 43 кандидати в наставники (7 заходів).

Протягом звітного року 23570 працівників закладів, установ, що надають соціальні послуги у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, фахівців із соціальної роботи, посадових осіб районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, працівників служб у справах дітей охоплено навчальними заходами з підвищення професійної компетентності / кваліфікації, зокрема:

фахівців із соціальної роботи – 11079 осіб;

працівників служб у справах дітей – 1362 особи;

працівників структурних підрозділів з питань соціального захисту населення – 1959 осіб;

інших працівників надавачів соціальних послуг комунальної форми власності – 8020 осіб;

представників недержавних надавачів соціальних послуг – 1150 осіб.

Щодо діяльності закладів соціальної підтримки сімей, дітей та молоді

Станом на 01.01.2023 в Україні функціонує 78 закладів соціальної підтримки сімей, дітей та молоді, які надають на безоплатній основі соціальні послуги та забезпечують соціальну підтримку сімей, дітей та молоді вразливих категорій, із них:

22 центри соціально-психологічної допомоги - заклади, що надають соціальні послуги (зокрема притулку) особам, які внаслідок стихійного лиха, збройних конфліктів, насильства у сім'ї, торгівлі людьми або реальної загрози їх вчинення тощо перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати.

Загальна кількість місць, на які розраховані заклади – 520. Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 218 осіб.

Загальна кількість отримувачів послуг, які отримували допомогу в закладі впродовж звітного періоду – 10904 особи.

16 соціальних центрів матері та дитини - заклади для тимчасового проживання жінок на сьомому - дев'ятому місяцях вагітності та матерів із дітьми віком від народження до 18 місяців, які перебувають у складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку.

Загальна кількість місць, на які розраховані заклади – 262. Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 157 осіб.

Загальна кількість отримувачів послуг, які перебували в закладі впродовж звітного періоду – 720 осіб.

24 соціальних гуртожитків для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування - заклади для тимчасового проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 15 до 18 років та осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від 18 до 23 років.

Загальна кількість місць, на які розраховані заклади – 576. Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 179 осіб.

Загальна кількість отримувачів послуг, які перебували в закладі впродовж звітного періоду – 429 осіб:

18 центрів соціально психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями - заклади денного перебування дітей та молоді з функціональними обмеженнями віком від 7 до 35 років, метою діяльності якого є відновлення та підтримка їх фізичного та психічного стану, адаптація та інтеграція у суспільство.

Загальна кількість місць, на які розраховані заклади – 608. Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 204 особи.

Загальна кількість отримувачів послуг, які перебували у закладі впродовж звітного періоду – 435 осіб.

5 центрів для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді - спеціалізовані заклади, що проводять роботу із соціальної адаптації ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.

Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 45 особа.

Загальна кількість отримувачів послуг, які перебували у закладі впродовж звітного періоду – 4333 особи.

3 центри соціально-психологічної реабілітації - спеціалізовані заклади соціального захисту, в яких на добровільних засадах тимчасово перебувають особи, які пройшли курс лікування залежності від наркотичних засобів чи психотропних речовин у закладах охорони здоров'я та потребують отримання соціальних послуг з урахуванням їх потреб і принципу забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок.

Загальна кількість місць, на які розраховані заклади – 74. Загальна кількість фактично працюючих працівників у закладах – 43 особи.

Загальна кількість отримувачів послуг, які перебували у закладі впродовж звітного періоду – 813 особи.

Щодо діяльності інтернатних установ/закладів системи соціального захисту населення – надавачів соціальних послуг комунального сектору

Станом на 01.01.2023 у системі соціального захисту населення функціонують 284 інтернатні установи/заклади (без Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження), в яких проживають 41,6 тис. осіб (2021 р. – 282 заклади, 43,4 тис. осіб), з них:

87 будинків-інтернатів для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, геріатричних пансіонатів, пансіонатів для ветеранів війни і праці, в яких проживають 11,4 тис. осіб (2021 р. – 87 закладів, 10,7 тис. осіб);

2 спеціальних будинки-інтернати (для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, звільнених з місць позбавлення волі), в яких проживають 61 особа (2021 р. – 2 заклади, 207 осіб);

158 психоневрологічних інтернатів для осіб з інвалідністю з психічними захворюваннями, де проживають 25,9 тис. осіб (2021 р. – 157 закладів, 28,1 тис. осіб);

37 дитячих будинків-інтернатів (заклади для дітей та молоді з інвалідністю), де проживають 4427 осіб (з них 1160 – діти віком до 18 років) (2021 р. – 36 закладів, 4,3 тис. осіб).

Організація стаціонарного догляду в інтернатних установах здійснюється місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Відповідно до статей 67, 67¹ і пункту 4 частини першої статті 90 Бюджетного кодексу України видатки на утримання інтернатних закладів проводяться з бюджетів областей і м. Києва.

У інтернатних закладах/установах соціального захисту, що утворюється для цілодобового постійного або тимчасового (до 6 місяців) проживання/перебування, вихованці (діти віком від 4 до 18 років з порушеннями фізичного, інтелектуального розвитку та психічними розладами) та підопічні (особи з інвалідністю старші за 18 років та громадяни похилого

віку) забезпечуються доглядом, соціально-побутовим, медичним обслуговуванням, соціальними послугами (стаціонарний або паліативний догляд, підтримане проживання тощо) і комплексом реабілітаційних заходів.

Щодо реінтеграції бездомних осіб, соціального патронажу осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк

Станом на 01.01.2023 мережа закладів для бездомних осіб становить 64 суб'єкти різних форм власності. Їх кількість зменшилась 9 одиниць, в порівнянні з 2021 роком (станом на 01.01.2021 – 73 заклад), з них: 55 закладів комунальної форми власності та 9 закладів, створених організаціями громадянського суспільства.

Зокрема, для надання соціальних послуг функціонує:

57 центрів (відділень) обліку бездомних осіб;

23 будинки (відділень) нічного перебування;

14 центри (відділень) реінтеграції;

5 відділень соціальних готелів.

Впродовж 2022 року закладами для бездомних осіб обслуговано 30.1 тис. осіб. В порівнянні 2021 роком зазначений показник зменшився на 2,1 тис. осіб (у 2022 році – 32.1 тис. осіб).

Однією з нагальних потреб бездомної особи є отримання соціальної послуги притулку, що окрім надання ліжко-місця створює умови для здійснення санітарно-гігієнічних заходів, дотримання особистої гігієни, отримання медичних послуг тощо, яка не лише задовольняє потреби бездомної особи, а й убезпечує населення від поширення суспільно-небезпечних хвороб (інфекційні та паразитарні хвороби, туберкульоз, гепатит тощо).

Центрами обліку бездомних осіб надано соціальні послуги 11.9 тис. особам (показник в порівнянні з 2021 роком зменшився на 7.2 тис. осіб), в тому числі відновлено документи 0.8 тис. особам, реєстрацію місця проживання отримали 2.3 тис. осіб, влаштовано до закладу соціального захисту для бездомних громадян – 1.9 тис. осіб, влаштовано до будинку-інтернату – 109 осіб, влаштовано до медичного закладу – 399 осіб.

Всього будинками (відділеннями) нічного перебування обслуговано понад 5,8 тис. особи (в порівнянні з 2021 роком цей показник зменшився на 0,3 особи), яким надано 334,5 тис. соціальних послуг, у тому числі 152,1 тис. послуг ночівлі в закладі, 138,0 тис. послуг з харчування, 120,0 тис. послуг з гуманітарної допомоги.

Центрами (відділеннями) реінтеграції обслуговано 12,2 тис. осіб (у 2021 році – понад 7,3 тис. осіб), яким надано 419,0 тис. соціальних послуг, у тому числі 158,1 тис. послуг ночівлі в закладі, 209,1 тис. послуг з харчування, 17,9 тис. послуг з гуманітарної допомоги.

Соціальні готелі (відділення) відвідали 262 особи осіб (на 60 осіб більше, в порівнянні з 2021 роком), яким надано 45,0 тис. соціальних послуг, в тому числі 42,8 тис. послуг ночівлі в закладі, 276 послуги з гуманітарної допомоги.

Мережа спеціалізованих установ для осіб, звільнених з місць позбавлення волі

Станом на 01.01.2023 року мережа спеціалізованих установ для осіб, звільнених з місць позбавлення волі складає 20 установ (10 комунальної та 10 недержавної форми власності), потужність яких складає 477 ліжко-місць, з них 12 центрів (відділень) соціальної адаптації та 8 спеціальних будинків-інтернатів (відділень).

Впродовж 2022 року спеціалізованими установами для звільнених осіб обслуговано 919 звільнених осіб. Зазначений показник у порівнянні з 2021 роком збільшився 310 осіб (у 2021 році обслуговано 609 осіб).

За результатами роботи в 2022 році відновлено документи 74 звільненим особам, реєстрацію місця проживання отримали 47 осіб, надано допомогу у працевлаштуванні 120 особи, направлено до закладів соціального захисту населення 93 особи, направлено до закладів соціального захисту бездомних осіб 163 особи, отримали тимчасове або постійне житло 123 осіб, повернуто в сім'ю 72 особи.

Загалом, в спеціалізованих установах особи, звільнені з місць позбавлення волі, отримали 360,6 тис. послуг, що майже на 25 % менше в порівнянні з 2021 роком (в 2021 році цей показник складав 479,6 тис. послуг), зокрема, 408 звільнених осіб забезпечено 67,4 тис. разів послугами ночівлі, 474 особи – 279,2 тис. разів харчуванням, 523 – 2,6 тис. разів гуманітарною допомогою.

Крім того, 789 особам надано 11,5 тис. інформаційних послуг.

Щодо догляду фізичними особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі

Крім установ та закладів, утворених місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями, соціальні послуги (догляду) надаються фізичними особами, які отримують відповідну компенсаційну виплату.

З метою реалізації органами місцевого самоврядування повноважень щодо призначення та виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 859 та від 06.10.2021 № 1040 Нацсоцслужбою спільно з ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики» було організовано проведення навчань в онлайн форматі з організації роботи користувачів в Кабінеті уповноваженої особи, зокрема територіальної громади, з питань призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі в програмному комплексі «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада».

Нацсоцслужбою здійснюється постійний моніторинг щодо призначення та виплати компенсації фізичним особам за надані соціальні послуги, зокрема щодо:

- призначення та виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 859 «Деякі питання призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі»,

- призначення та виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1040 «Деякі питання призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі».

Станом на 01.01.2023 в Україні призначена компенсація 21,8 тис. фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду без провадження підприємницької діяльності (у 2021 році – 42,6 тис. фізичних осіб).

Законом України «Про соціальні послуги» передбачено зміну підходів до організації надання соціальних послуг фізичними особами, які надають соціальні послуги з догляду без провадження підприємницької діяльності, зокрема розмежовано фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду, на тих, які надають такі послуги на непрофесійній та професійній основі;

Наразі компенсація за догляд призначається і виплачується відповідно до Порядку подання та оформлення документів, призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 859.

Забезпечення реалізації державної політики з питань соціального захисту ветеранів та членів їх сімей: зокрема забезпечення житлом ветеранів та членів їх сімей

Механізм та порядок надання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення визначені постановами Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 №719 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей», від 28.03.2018 № 214 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей», від 18.04.2018 № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» та від 20.02.2019 № 206 «Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які брали участь в Революції Гідності, а також членів їх сімей».

Постановами передбачено, що ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни самостійно використовують призначену їм грошову компенсацію за належні для отримання жилі приміщення в будь-якому населеному пункті на території України, крім населених пунктів, розташованих на тимчасово окупованій території та на лінії розмежування.

Термін використання коштів грошової компенсації продовжено на період введення воєнного стану та на шість місяців після його припинення чи

скасування. Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» Мінветеранів передбачені видатки в обсязі 5,5 млрд гривень за бюджетними програмами 1511040, 1511050, 1511060 і 1511070, що дозволить забезпечити житлом понад 2400 ветеранів війни та членів їх сімей шляхом виплати грошової компенсації.

В межах бюджетних призначень Мінветеранів здійснило розподіл субвенцій за бюджетними програмами між обласними бюджетами і міським бюджетом м. Києва, затверджений розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 №424-р, від 26.05.2023 №463-р, від 30.05.2023 №478-р, від 19.08.2023 №723-р, від 25.08.2023 №747-р.

Згідно з інформацією про використання субвенції за вказаними бюджетними програмами, поданою регіональними органами соціального захисту населення станом на 01.10.2023, з обласних бюджетів на місцеві бюджети перераховано 3,8 млрд гривень, зокрема:

бюджетна програма 1511040 - перераховано на обласні бюджети 1,2 млрд. гривень, з обласних на місцеві бюджети майже 1,1 млрд. гривень, виплачено на спеціальні рахунки одержувачів 847,6 млн. гривень (або 68 % від перерахованого обсягу субвенції), придбали житло 49 осіб з інвалідністю I-II групи внаслідок війни, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, та члени сімей загиблих;

бюджетна програма 1511050 - перераховано на обласні бюджети 2,1 млрд. гривень, з обласних на місцеві бюджети 2,09 млрд. гривень, виплачено на спеціальні рахунки одержувачів 1,6 млрд гривень (або 76 %), придбали житло 95 внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України;

бюджетна програма 1511060 - перераховано на обласні бюджети 498,726 млн. гривень, з обласних на місцеві бюджети 485,149 млн. гривень, виплачено на спеціальні рахунки одержувачів 461,222 млн. гривень (або 92%), придбали житло 60 осіб з інвалідністю I-II групи внаслідок війни з числа учасників бойових дій на території інших держав;

бюджетна програма 1511070 - перераховано на обласні бюджети 4,493 млн. гривень, з обласних на місцеві бюджети 4,493 млн. гривень, виплачено на спеціальний рахунок одержувачу 2,4 млн. гривень (або 53%).

За оперативною інформацією регіональних органів соціального захисту населення станом на 07.11.2023 кошти субвенції в обсязі 1,7 млрд гривень, які 18.10.2023 перераховані на обласні бюджети, вже також спрямовуються на місцеві бюджети і спеціальні рахунки одержувачів.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» на виплату грошової компенсації для придбання житла за бюджетними програмами 1511040, 1511050, 1511060 передбачені видатки в обсязі 5,7 млрд. гривень. Орієнтовно 2100 ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів, Захисників і Захисниць України отримають грошову компенсацію у 2024 році. Забезпечення житлом ветеранів війни та родин загиблих (померлих) Захисників/Захисниць України є першочерговим завданням Мінветеранів і в

умовах викликів сьогодення постійно працює над вдосконаленням існуючих механізмів забезпечення житлом та запровадженням нових підходів. На сьогодні вже працює механізм щодо освоєння коштів грошової компенсації, а також переведення виплати грошової компенсації, яку було призначено і виплачено (або не виплачено) ветеранам війни та родинам загиблих (померлих) ветеранів на території на якій ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованої Російською Федерацією, і які після 24.02.2022 перемістилися, за їх новим місцем проживання. Відповідні зміни внесені в постанови і прийняті Урядом в липні 2022 року і березні 2023 року.

У 2024 році також планується запровадження механізму забезпечення тимчасовим житлом ветеранів війни та осіб, які були мобілізовані в особливий період. Для цих цілей у Законі України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» передбачено нову бюджетну програму «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя та окремі заходи з підтримки осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України».

В рамках цієї програми відбуватиметься компенсація витрат за тимчасове розміщення (не більше 6 місяців) ветеранів війни та осіб, які були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Орієнтовно у 2024 році ця компенсація може бути спрямована для надання послуг 20 000 особам вказаної категорії.

Постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.2022 №856 «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством “Українська фінансова житлова компанія» доступного іпотечного кредитування громадян України» передбачено доступне іпотечне кредитування громадян України ПрАТ «Укрфінжитло». Зокрема, передбачено надання ветеранам війни та членам їх сімей; учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, визначених статтею 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а також сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України іпотечного кредиту під 7% річних. Мінветеранів з метою підтримки ветеранів та членів їх сімей опрацьовує спільно з центральними органами влади ініціативу здійснювати компенсацію повної процентної ставки за кредитом під 7% в рамках нової бюджетної програми.

Щодо реалізації державної політики з питань психологічної реабілітації ветеранів та членів їхніх сімей

В межах компетенції Мінветеранів забезпечує особам, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, право на безоплатну психологічну допомогу. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1338 визначено Порядок та умови надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед

Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Порядком № 1338 визначено, що психологічна допомога другого і третього рівня надається суб'єктами надання послуг та фахівцями із надання послуг, інформація про яких включена до Реєстру суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей. Формування та ведення Реєстру забезпечує Мінветеранів. Відповідно до пунктів 8 та 9 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів із психологічної допомоги ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 497 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 № 331), Мінветеранів здійснює відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги на підставі поданих в установленому порядку звітів про послуги, які надані у звітному періоді відповідно до укладених договорів про відшкодування вартості послуг в межах бюджетних асигнувань, передбачених на відповідний період, та актів наданих послуг на рахунки суб'єктів надання послуг, зазначені у договорах про відшкодування вартості послуг.

У зв'язку зі зміною назви Бюджетної програми КПКВК 1501040 Мінветеранів з 01.01.2023 було призупинено укладення договорів з суб'єктами надання послуг психологічної допомоги та відшкодування вартості наданих послуг із психологічної допомоги суб'єктам надання послуг на період приведення Порядку 497 у відповідність до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік».

Мінветеранів для удосконалення способу організації та надання послуг на I та II рівнях, підвищення доступності, ефективності та результативності послуг у сфері охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, розширення географії послуг при зменшенні потреби у ресурсах, забезпечення доступності послуг для отримувача, впровадження електронних ресурсів в організацію надання відповідних послуг, дотримання принципу наступності в наданні послуг (можливість перенаправлення отримувача послуг між відомствами, рівнями та інституціями) прийнято постанову про внесення змін до Порядків № 497 та №1338 (від 04.12.2023 № 1270).

Реалізація постанови дозволить забезпечити швидкий та безкоштовний доступ до кваліфікованої психологічної допомоги постраждалим від війни з метою подолання наслідків стресу та покращення стресостійкості, забезпечити профілактику виникнення та загострення психічних розладів, підвищити рівень якості життя цільових категорій отримувачів послуг.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 №377-р «Про віднесення цілісних майнових комплексів державних

організації до сфери управління Міністерства у справах ветеранів» до сфери управління Мінветеранів відносяться 5 центрів соціально-психологічної реабілітації (далі – Центри), зокрема:

- Бородянський центр соціально-психологічної реабілітації населення;
- Іванківський центр соціально-психологічної реабілітації населення;
- Києво-Святошинський центр соціально-психологічної реабілітації населення;
- Соціально-психологічний центр м. Славутича;
- Центр соціально-психологічної реабілітації населення у м. Коростені.

Основною метою діяльності цих Центрів є надання соціальної та психологічної допомоги ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей ветеранів та осіб, на яких поширюється чинність Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, іншим категоріям громадян, визначеним положеннями, шляхом задоволення їх потреб у психологічних, юридичних, соціальних, інформаційних та інших видах послуг.

До вищезазначених центрів, станом на 01.11.2023, звернулися 59 344 військових за психологічною допомогою. Відповідно до звіту про виконання паспорта бюджетної програми на 2022 рік кількість осіб, які взяли участь у заходах з психологічної реабілітації з числа постраждалих учасників Революції Гідності та учасників АТО/ООС, членів їх сімей та членів сімей загиблих (померлих) становить 5764 особи.

В Мінветеранів модернізовано MARTA – онлайн-систему для визначення станів психічного здоров'я ветеранів та ветеранок. MARTA створена з метою допомоги ветеранам і ветеранкам, а також й їх родинам та близьким. Вона надає можливість анонімно, без стигматизації, ознайомитися з матеріалами, пройти тестування та зрозуміти свої потреби у психологічній самодопомозі.

За допомогою модернізованої системи можна ознайомитися з психоедукаційними матеріалами та, за потреби, звернутися на гарячу лінію.

Майбутній розвиток системи буде спрямований на створення інструментарію для фахівців у сфері психологічної допомоги, а також буде доданий перелік надавачів послуг із психологічної допомоги, що стане їх надійним помічником у роботі з ветеранами.

Щодо зайнятості та дозвілля ветеранів, відновлення та вдосконалення їх професійних навичок і умінь шляхом професійного навчання, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці

Порядок та умови забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників

Революції Гідності, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2017 №432.

Професійна адаптація осіб здійснюється шляхом: надання соціальних послуг у сфері зайнятості; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації за робітничою професією; отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше ступеня (рівня) освіти, підвищення кваліфікації, проходження спеціалізації, у тому числі із скороченим строком навчання; отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з урахуванням їх навичок, умінь та побажань.

Професійна адаптація організовується і здійснюється за рахунок коштів державного бюджету суб'єктами освітньої діяльності, що мають право в установленому законодавством порядку на здійснення адаптації.

Професійна орієнтація осіб здійснюється суб'єктами освітньої діяльності, міжрегіональними (регіональними) центрами зайнятості, їх філіями, іншими підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання у порядку, визначеному законодавством.

Особи одночасно мають право на соціальну та професійну адаптацію. Відповідно Порядку та умов особа для отримання послуг з професійної адаптації звертається до органу соціального захисту населення за адресою задекларованого/зареєстрованого місця проживання (перебування) або за місцем фактичного проживання (перебування) із заявою в паперовій або електронній формі за встановленою формою.

Послуги з професійного навчання надаються особі в порядку черговості. Особа може повторно отримати послугу з професійного навчання, але не раніше ніж через три роки після отримання такої послуги, за умови наявності підтвердженого страхового стажу не менше двох років.

На підставі направлення на професійне навчання залежно від вибору напряму професійного навчання особою здійснюються: підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації за робітничою професією; отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше ступеня (рівня) освіти, підвищення кваліфікації, проходження спеціалізації, у тому числі із скороченим строком навчання; отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; проходження спеціалізації та підвищення кваліфікації за професіями і спеціальностями згідно з пріоритетними видами економічної діяльності, в тому числі навчання на курсах цільового призначення.

Професійне навчання осіб здійснюється за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формою навчання, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами.

З моменту затвердження Паспорту бюджетної програми на 2023 рік за КПКВК 1501040 отримали послугу з професійної адаптації понад 900 осіб.

Згідно з отриманими даними найчастіше обирають курси водіїв, іноземні мови, курси ІТ-технологій.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19.06.2023 № 652 затверджено Порядок реалізації експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя.

Основною метою реалізації експериментального проекту є вироблення і відпрацювання механізму надання послуги з підтримки переходу від військової служби до цивільного життя (далі - послуга) таким категоріям осіб: ветерани війни, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; члени сімей ветеранів війни, члени сімей осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; військовослужбовці, які брали безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, та були звільнені з військової служби, зокрема демобілізовані у визначеному законом порядку.

Відповідно Порядку організація підвищення кваліфікації помічників ветерана здійснюється в центрах ветеранського розвитку, утворених на базі закладів вищої освіти.

Основною метою центрів ветеранського розвитку є професійна інтеграція та реінтеграція зазначених категорій осіб до умов цивільного життя.

Наразі на базі вищих навчальних закладів України функціонує 10 центрів ветеранського розвитку.

Щодо реалізації державної політики у сфері оздоровлення ветеранів війни

Відповідно до статті 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» ветеранам війни передбачено ряд пільг, зокрема безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування.

Забезпечення санаторно-курортним лікуванням здійснюється відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях санаторно-курортним лікуванням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2015 № 200.

В 2023 році, відповідно до абзацу двадцятого пункту 3 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» призупинено дію пункту 3 частини першої статті 12, пункту 3 частини першої статті 13, пункту 3 частини першої статті 14, пункту 3 частини першої статті 15, пункту 6 частини першої статті 16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в частині безоплатного забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування.

Наразі розробляється експериментальний проект щодо рекреаційного відновлення ветеранів метою якого є забезпечення системного підходу до організації заходів із забезпечення гідних умов відпочинку задля повноцінного функціонування, відновлення фізичного, духовного, розумового та емоційного станів ветеранів і членів сімей ветеранів, що здійснюється шляхом загальнооздоровчої, культурно-пізнавальної та спортивної діяльності.

Реалізація експериментального проекту ґрунтується на системному підході до впровадження комплексних заходів з рекреаційного відновлення ветеранів та членів сімей ветеранів, та передбачає координацію та взаємодію між Мінветеранів, обласними та Київською міською держадміністраціями (військовими адміністраціями), районними у м. Києві держадміністраціями (військовими адміністраціями), територіальними громадами, суб'єктами надання рекреаційних послуг, іншими установами, організаціями, підприємствами незалежно від форми власності.

З метою отримання рекреаційних послуг ветерану буде надаватися допомога для відшкодування вартості таких послуг за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, а також з інших джерел, не заборонених законодавством, що мають цільове призначення.

Рекреаційні послуги можуть бути отримані ветераном самостійно або разом з членами його сім'ї.

Зважаючи на викладене, за підсумками проведеного обговорення, учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Забезпечення конституційних прав і свобод громадян України підрозділами соціального захисту населення в регіонах» рекомендують:

1. Кабінету Міністрів України:

- забезпечити технологічний процес надання публічних послуг у сфері соціального захисту, із застосуванням програмних засобів інформаційно-телекомунікаційних систем, шляхом взаємного обміну інформацією, що міститься в державних реєстрах та інформаційно-телекомунікаційних системах, на підставі заяви (звернення, запиту) та за згодою суб'єкта звернення, без необхідності видачі посвідчення, що підтверджує статус отримувача послуг;

- посилити контроль за проведенням інформаційно-роз'яснювальної роботи та забезпечити різні формати інформування щодо змін та умов призначення соціальних виплат (відеоматеріали, інфографіки, тексти, аудіоматеріали);

- забезпечити дотримання рекомендацій щодо викладення інформації суб'єктами владних повноважень у доступних форматах, зокрема, легкого читання, шрифтом Брайля, та розміщення такої інформації у доступних місцях, також щодо надання усної інформації (її повторення) з регулярністю, визначеною залежно від потреби особи з інвалідністю, із застосуванням простої мови;

- опрацювати питання щодо надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на поліпшення умов оплати праці та збільшення штатних одиниць працівників соціальної сфери;

- поінформувати до **01 березня 2024 року** про стан виконання пункту 3 розділу II Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо ввезення, обліку, розподілу гуманітарної допомоги, особливостей оподаткування відповідних операцій та подання звітності» від 08.11.2023 № 3448-IX;

- за відсутності технічної можливості забезпечення електронної інформаційної взаємодії національних електронних інформаційних ресурсів або на вимогу суб'єкта звернення забезпечити органи соціального захисту населення в областях бланками посвідчення особи з інвалідністю відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», посвідчення особи, яка одержує державну соціальну допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», посвідчення реабілітованої особи та вкладками до них відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»;

- забезпечити обмін електронними даними щодо заяв на виплату грошової допомоги, які подавалися внутрішньо переміщеними особами засобами мобільного додатку Порталу Дія, між Порталом Дія та Єдиною інформаційною системою соціальної сфери з метою нарахування та виплати допомоги за період березень-квітень 2022 року.

2. Міністерству соціальної політики України:

- доопрацювати програмне забезпечення Єдиної інформаційної системи соціального захисту з метою забезпечення роботи інформаційно-пошукової системи по категорії «ветерани війни»;

- забезпечити проведення регулярного навчання для працівників органів соціального захисту населення щодо практичного застосування положень постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам»;

- опрацювати проблемні питання практичної реалізації права громадян на отримання компенсації за надання соціальних послуг з догляду на непрофесійній основі та вжити заходів для їх врегулювання на законодавчому рівні.

3. Національній соціальній сервісній службі України посилити інформаційну кампанію стосовно можливості розв'язання проблем, пов'язаних із наданням соціальних послуг.

4. Міністерству соціальної політики України спільно з Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством у справах ветеранів України,

Міністерством економіки України, Міністерством освіти і науки України розробити та затвердити державні стандарти соціальної адаптації військовослужбовців/демобілізованих в цивільне життя, які застосовуватимуться для організації:

- особистого простору (забезпечення процесу харчування, забезпечення процесу закупівлі продуктів харчування та товарів, забезпечення сну і гігієни, доступу до адміністративних послуг, створення умов для відпочинку, спорту тощо);

- трудового простору (розумне облаштування робочого місця відповідно до виду втрати функціоналу, кризового втручання та соціального супроводу, субсидування робочого місця (у разі наявності), забезпечення надомного чи дистанційного робочого місця, забезпечення проїзду до роботи зручним транспортом);

- громадського простору (створення умов для певних видів громадської діяльності, таких як спілкування, дозвілля; простір, що створює умови для прогулянок і відпочинку, творчості й освіти, громадської активності, є місцем висловлення власної позиції тощо).

5. Обласним, Київській міській, державним адміністраціям передбачити місцеві цільові програми соціального захисту щодо соціальної підтримки громадян, які потрапили в складні життєві обставини, в тому числі і для внутрішньо переміщених осіб.

6. Звернутися до Голови Верховної Ради України, голів фракцій та депутатських груп з проханням прискорити розгляд в першому читанні проекту Закону України «Про Єдиний соціальний реєстр» (реєстр. № 10068 від 18.09.2023), поданий народним депутатом України Штепою С.С. та іншими народними депутатами України, та прийняття за основу з дорученням Комітету з питань цифрової трансформації підготувати цей законопроект до другого читання.

7. Дані рекомендації надіслати:

- Кабінету Міністрів України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству у справах ветеранів України, Міністерству економіки України, Міністерству освіти і науки України, Національній соціальній сервісній службі України, обласним, Київській міській, державним адміністраціям для розгляду та їх реалізації;

- Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини до відома;

- Міністерству фінансів України, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, Державній службі зайнятості для розгляду та врахування в роботі.

8. Кабінету Міністрів України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству у справах

ветеранів України, Міністерству економіки України, Міністерству освіти і науки України, Національній соціальній сервісній службі України, обласним, Київській міській, державним адміністраціям **поінформувати** Комітет про стан виконання цих рекомендацій до **01 вересня 2024** року.

9. Заслухати в порядку контролю питання про стан виконання рекомендацій Комітету у **жовтні 2024** року.

